

PM 2003 RIV (Dnr 328-2509/2003)

Ansökan om bidrag till Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek (ARAB)

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Ansökan om bidrag till Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek avslås.

Föredragande borgarrådet Erik Nilsson anför följande.

Bakgrund

Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek (ARAB) inkom den 18 juni 2003 med en ansökan till Stockholms kommun om bidrag för att värda, bearbeta och tillgängliggöra herrelöst stockholmsmaterial, *bilaga*. ARAB vill ta fram utställningar och lägga upp visningar, bl.a. i samarbete med Stockholms Förestagsminnen för att belysa två olika sidor av samma skeende, samt låta forskare analysera materialet. Fram till 1991 hade ARAB bidrag från Stockholms stad (450 tkr) och från Stockholms läns landsting (430 tkr) som motsvarar det belopp man nu äskar.

Remisser

Ärendet har remitterats till kulturnämnden och stadsmuseinämnden.

Kulturnämnden överlämnar stadsarkivets tjänsteutlåtande som remissvar till kommunstyrelsen. Stadsarkivet finner ändamålet i hög grad värt att stödja. Men då stadens ekonomiska läge är kärvt och stadens egen arkivmyndighet fått besparingar anser man det ej vara rimligt att staden ökar sina ekonomiska åtaganden genom bidrag till utomstående verksamheter inom arkivområdet. Stadsarkivet föreslår därför att staden i dagsläget av- slår ansökan om bidrag.

Stadsmuseinämnden påpekar att Stockholms stad för år 2004 fått stora sparbeting. För stadsmuseiförvaltningens del innebär det bland annat nedskärningar inom arkiv-bibliotek-faktarum. Stadsmuseinämnden ser det därför svårt att i nuvarande läge föreslå beviljande av ARAB:s ansökan om att åter få bidrag från staden och föreslår att kommunstyrelsen avslår ansökan om bidrag.

Mina synpunkter

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, ARAB, arkiverar s.k. herrelöst material om Stockholms historia ur ett arbetarrörelseperspektiv från 1800-tal fram till idag. Att göra materialet tillgängligt för forskare, lärare och skolelever genom visningar och utställningar skulle ge ytterligare möjligheter att belysa stadens senaste seklers historia samt lyfta fram en viktig del av den samhälleliga utvecklingen.

Staden uppbär idag ansvar för arkiv i första hand för Stockholms stadsarkiv men även genom stadsmuseinämndens ansvarsområden. Budgetläget inför 2004 är kärvt och

många delar av staden tvingas till besparingar. Detta gäller i hög grad stadsmuseinämndens budget men även stadsarkivet har fått göra åtstramningar i verksamheten. Att staden i rådande ekonomiska läge skulle ta ytterligare ansvar för en fristående aktör är inte möjligt.

Jag vill dock understryka att Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek är en viktig arkivinstitution. Jag finner det därför önskvärt att Stockholms stad på sikt stödjer ARAB och deras strävan till pedagogisk verksamhet för att kunna belysa och åskådliggöra arbetarrörelsens historiska betydelse för samhällsutvecklingen.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Ansökan om bidrag till Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek avslås.

Stockholm den 20 november 2003

ERIK NILSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Hållande av arkiv och bibliotek är förvisso viktiga insatser för bildning och kultur. Det innebär emellertid inte att alla sådana insatser bör bekostas med offentliga medel, och än mindre med kommunala medel.

Samtidigt som arbetarrörelsen har en intressant historia finns minst lika angelägna aspekter på historien att arkivera och skriva böcker om som saknar offentligt stöd. Folkrörelsernas raison-d'être ligger i att de bygger på ett djupt engagemang och ansvarstagande från de egna medlemmarna – inte i att verksamheten är offentligt finansierad.

Utöver dessa aspekter bör man även vara medveten om att statsbidrag utgår för regionala museer, vilka kan komma ARABs verksamhet till del i en inte ringa omfattning.

Det är mot denna bakgrund tveksamt om det för Stockholms stad är angeläget att ens på sikt stödja ARAB.

ÄRENDET

Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek (ARAB) inkom den 18 juni 2003 med en ansökan till Stockholms kommun om bidrag för att vårda, bearbeta och tillgängliggöra herrelöst stockholmsmaterial. ARAB vill ta fram utställningar och lägga upp visningar, bl.a. i samarbete med Stockholms Förestagsminnen för att belysa två olika sidor av samma skeende, samt låta forskare analysera materialet. Fram till 1991 hade ARAB bidrag från Stockholms stad (450 tkr) och från Stockholms läns landsting (430 tkr) som motsvarar det belopp man nu äskar.

REMISSER

Ärendet har remitterats till kulturnämnden och stadsmuseinämnden.

Kulturnämnden beslutade den 23 september 2003 att överlämna stadsarkivets tjänsteutlåtande som svar på remiss till kommunstyrelsen.

Stadsarkivets tjänsteutlåtande av den 8 september 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Enskilda arkiv, dvs arkiv som härrör från organisationer, företag och privatpersoner är en viktig del av det nationella kulturarvet. Vården av dessa arkiv regleras inte i lagstiftningen vilket innebär att de utsätts för större faror än myndighetsarkiv. Det finns emellertid ett flertal institutioner som tar emot, vårdar och tillhandahåller sådana arkiv. Arkivmyndigheterna hör till dessa. Stadsarkivet har sedan sin tillkomst tagit emot betydande mängder enskilda arkiv. Vid sidan av arkivmyndigheterna finns det ett antal arkivinstitutioner vars uppgift det är att förvara organisations- och företagsarkiv. Det äldsta av dessa är ARAB.

I de flesta län finns regionala folkrörelse- eller föreningsarkivinstitutioner som förvarar arkiv från hela organisationssfären. En sådan institution saknas i Stockholms län. I stället finns Föreningsarkiven i Stockholms län, som i första hand är en intresseförening med rådgivande funktion. Stadsarkivet stödjer denna verksamhet genom att föreningen får utnyttja ett tjänsterum på Kungsklippan.

ARAB fungerar som arkivinstitution både för arbetarrörelsens centrala organ och för lokala och regionala organisationer i Stockholms län. I Stockholm finns också TAM-arkiv som tar emot arkiv från organisationer inom tjänstemanna- och akademikerörelserna. Även denna institution tar emot lokala och regionala arkiv från Stockholms län.

Stockholms stadsarkiv har i viss mån rollen som regionalt folkrörelsearkiv. Arkiv från frikyrko-, nykterhets-, idrottsrörelserna samt från vissa politiska partier förvaras i Kungsklippan. Stadsarkivets insatser inom detta område är delvis följden av politiska beslut under tidigare decennier, men också av uppdraget att fungera som landsarkiv för Stockholms län.

På företagssidan pågår uppbyggnaden av ett motsvarande nät av arkivinstitutioner. Den äldsta av landets specialinstitutioner för företagsarkiv är Föreningens Stockholms företagsminnen. Denna byggdes upp under 1970-talet på initiativ av dåvarande stadsarkivarien och med stöd av politiska beslut. Föreningen förvarar på uppdrag av staden arkiv efter upphörda företag, s k herrelösa arkiv, f n c:a 11000 hyllmeter. En stor del av dessa arkiv förvarades ursprungligen i Stadsarkivet. Föreningen får för denna förvaring enligt avtal en ersättning om 1,5 miljoner kr per år.

Ansökan från Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek

Stiftelsen ansöker om bidrag från staden som motsvarar det som utgick före 1992, 450000 kr. Summan skulle användas för att tillgängliggöra herrelösa arkiv från organisationer i staden. Ett

samarbete med Stockholms företagsminnen förutskickas. Stadsarkivet finner ändamålet i hög grad värt att stödja. Stadens ekonomiska läge är emellertid kärvt. Stadens egen arkivmyndighet har fått vidkännas avsevärda besparingar. Det är i detta läge knappast rimligt att staden ökar sina ekonomiska åtaganden genom bidrag till utomstående verksamheter inom arkivområdet. Det bör dessutom påpekas att det finns andra aktörer, t ex TAM-arkiv, som på samma grunder skulle kunna ansöka om bidrag. Stadsarkivet föreslår därför att staden i dagsläget avslår ansökan om bidrag.

Stadsmuseinämnden beslutade den 6 november 2003 att överlämna stadsmuseiförvaltningens tjänsteutlåtande som remissvar till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av *Eva-Louise Erlandsson-Slorach* (s), *Heinz Spira* (v) och *Mats Berglund* (mp) enligt följande.

Vi vill understryka det som kommer till uttryck i förvaltningens tjänsteutlåtande att Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek är en viktig arkivinstitution. Vi finner det emellertid önskvärt att Stockholms stad på sikt stödjer ARAB och deras strävan till pedagogisk verksamhet för att kunna belysa och åskådliggöra arbetarrörelsens historiska betydelse för samhällsutvecklingen. Ett eventuellt stöd till ARAB från staden får däremot inte belasta Stadsmuseets budget och förutsättningar till budgetförstärkning.

Stadsmuseiförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 oktober 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsmuseiförvaltningens synpunkter

Arbetarrörelsens arkiv är en viktig arkivinstitution och dess stockholmsmaterial är omfattande. Att göra materialet tillgängligt genom uppordnande och pedagogiska insatser skulle vara värdefullt såväl för den professionelle forskaren som för gymnasieeleven. Det kan Stadsmuseiförvaltningen bekräfta. I Faktarummet - tillkommet i mitten på 1980-talet - har man god erfarenhet av sitt arbete med gymnasieelever, som på plats lär sig utnyttja arkivets källmaterial. Stockholms stad har för år 2004 fått stora sparbeting. För Stadsmuseiförvaltningens del innebär det bland annat nedskärningar inom arkiv-bibliotek-faktarum. Åskade medel från staden för pedagogiska arkivprojekt har inte beviljats. Förvaltningen ser det därför svårt att nu stödja ARAB:s ansökan om att åter få bidrag från staden och måste därför avstyrka dess begäran. Stadsmuseiförvaltningen föreslår att nämnden avslår ansökan om bidrag.

Stockholm den 17 juni 2003

Stockholms kommun
Stadshuset
105 35 STOCKHOLM

Ansökan om bidrag till Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek (ARAB)

Fram till 1991 hade ARAB kommunala bidrag om 450 000 kr från Stockholms kommun och 430 000 från Landstinget. I samband med att den politiska majoriteten ändrades efter valet 1991 upphörde dessa bidrag.

Bidragen motiverades av den stora mängd Stockholms-material som institutionen förvaltar, såväl från kommunen som från länet. Av detta material kommer en stor del från personer eller organisationer som inte längre existerar, s.k. herrelöst material. För detta material finns alltså ingen naturlig finansiär vare sig för förvaringen eller för större ordnarinsatser. Detta medför i sin tur att det finns intressant Stockholmsmaterial som idag är svårtillgängligt, men som skulle kunna bli användbart för studier och forskning om det ordnades.

För att i någon mån avhjälpa detta gjordes en specialsatsning inför och under institutionens hundraårsjubileum, som sammanföll med Stockholms stads 750-årsjubileum år 2002. Då genomfördes ett ordnarprojekt, med inriktning på ett större Stockholmsarkiv, nämligen "Byggettans" material. Detta ordnarprojekt har pågått i nästan två år med en huvudansvarig, projektanställd arkivarie och med insatser från institutionens ordinarie personal. Projektet har kostat c:a en miljon kronor och har givit riklig utdelning i form av ett mycket intressant material som belyser viktiga delar av Stockholms historia under 1800- och 1900-talen. Bakom dagen beteckning "Byggettan" döljer sig ett fyrtiotal olika arkivbildare som representerar olika yrkeskategorier inom bygg- och anläggningsarbeten. En kort beskrivning av detta material bifogas. Institutionen har inga möjligheter att löpande göra denna typ av insatser för det herrelösa materialet. Den arkivarie som projektanställts under jubileumsprojektet slutar nu och övergår till annan anställning. Många intressanta Stockholmsarkiv finns kvar att ordna. Enbart förvaringen av dessa oordnade arkiv är givetvis också en kostsam fråga, eftersom de tar upp en stor andel av volymen i ARAB:s magasin.

För att kunna ta bättre hand om detta intressanta material ansöker Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek nu om att återfå de tidigare bidragen från kommunen och landstinget.

Vi skulle vilja peka på den modell som gäller för Stockholms Företagsminnen, där ett kommunalt bidrag utgår sedan 1991 för förvaltandet av herrelöst, Stockholmsanknutet material. Detta bidrag om 1,5 milj kr årligen, har gjort det möjligt för Företagsminnen att inte bara förvara det historiska materialet, utan också att genomföra pedagogiska insatser, riktade bland annat till skolungdomar.

ARAB vill gärna anknyta till detta, såväl vården av det historiska materialet, som utveckling av vår pedagogiska verksamhet. Vi ser också goda möjligheter att i samarbete med Stockholms Företagsminnen lägga upp visningar och framtagning av material som belyser två olika sidor av samma skeenden.

Vi skulle alltså i korthet vilja satsa på följande:

- Att i större utsträckning än idag göra det omfattande historiska herrelösa Stockholmsmaterialet tillgängligt
- Att genomföra specialsatsningar inom Stockholmområdet riktade främst till lärare i historia och samhällskunskap och lärare ansvariga för gymnasieelevernas specialarbeten för att öka intresset för primärmaterial och arkivstudier

- Att i samarbete med Stockholms Företagsminnen identifiera ämnen och områden som lämpar sig för framtagning av undervisningsmaterial eller gemensamma utställningar och visningar

Vi bedömer att dessa verksamheter skulle kunna rymmas inom ramen för det bidrag som institutionen tidigare fick från kommun och landsting, dvs sammanlagt c:a 900 000 och ansöker härmed om att dessa bidrag återinförs.

Med vänliga hälsningar

Karin Englund
institutionschef